

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	CYMUNEDAU
DYDDIAD Y CYFARFOD	2 Rhagfyr, 2014
TEITL	Dyfodol Cludiant Cyhoeddus yng Ngwynedd
AWDUR	Aled Davies, Pennaeth Adran Rheoleiddio
AELOD CABINET	Cyng. W Gareth Roberts
PWRPAS	Craffu a mynegi barn am effaith posib ar drigolion Gwynedd o weithredu'r newidiadau ar sail canlyniadau'r matrics

CEFNDIR

1. Mae'r Uned Cludiant Integredig yn delio gyda holl faterion yn ymwneud a chludo pobl yng Ngwynedd, boed hynny yn Gludiant Cyhoeddus, Addysg (Statudol) bysus a thacsis, Cludiant Cymunedol a Cludiant ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol.
2. Mae'r Uned wedi galluogi unioni trefniadau pwrcasu, a phecynnu tendrau i sicrhau gwerth am arian o'r gwasanaethau sydd yn cael eu prynu. O ganlyniad, mae dyblygu gwaith o fewn y Cyngor wedi ac yn lleihau ynghyd a'r ymdrech sydd raid ei fuddsoddi gan wahanol Adrannau.
3. Dros y blynyddoedd diwethaf mae rhaglen heriol o ail dendro holl wasanaethau Cludiant Cyhoeddus ac Addysg wedi eu cwblhau fel a ganlyn:
 - Meirionnydd- Hydref 2012- Arbediad o £186,000 Cyhoeddus ac arbediad o £229,000 Addysg
 - Dwyfor- Ebrill 2013- Arbediad o £48,000 Cyhoeddus a £361,000 Addysg
 - Arfon- Ionawr 2014- Cynnydd £194,000 Cyhoeddus, ac arbediad o £306,000 Addysg
4. O ganlyniad i'r broses ail-dendro ynghyd a man newidiadau eraill, mae'r darlun o ran y cyllid ar gael a gwariant ar drafndiaeth fel a ganlyn:

Cyllideb:

Blwyddyn Ariannol	Cludiant Cyhoeddus	Cludiant Addysg	Tacsis Ysgolion	Cyfanswm
2008-09	£2,202,930	£2,527,640	£1,986,500	£6,717,070
2009-10	£2,271,260	£2,859,700	£2,159,560	£7,290,520
2010-11	£2,137,330	£2,817,610	£1,749,760	£6,704,700
2011-12	£2,165,770	£3,001,000	£1,630,743	£6,797,513
2012-13	£1,896,950	£2,908,660	£1,673,410	£6,479,020
2013-14	£1,945,410	£2,798,950	£1,866,960	£6,611,320
2014-15	£1,921,110	£2,590,240	£1,781,880	£6,293,230

Gwariant:

Blwyddyn Ariannol	Cludiant Cyhoeddus	Cludiant Addysg	Tacsis Ysgolion	Cyfanswm
2008-09	£2,358,489	£2,672,707	£1,951,944	£6,983,140
2009-10	£2,168,220	£2,715,485	£1,838,142	£6,721,847
2010-11	£2,119,057	£2,855,373	£1,762,210	£6,736,640
2011-12	£2,061,461	£3,035,708	£1,671,606	£6,768,775
2012-13	£1,642,405	£2,980,059	£1,709,094	£6,331,558
2013-14	£2,059,572	£2,769,058	£1,743,521	£6,572,151
2014-15	£2,475,476	£2,611,214	£1,809,880	£6,896,570

**cynnydd cyllideb a chostau Traws Cymru*

- Gellir gweld o'r tablau uchod bod arbedion sylweddol wedi eu canfod, ond yn ogystal mae gostyngiad hefyd wedi bod yn y cyllidebau ar gael. Mae dau brif reswm mewn gostyngiad cyllidebau sef:
 - Arian yn mynd tuag at Arbedion Cyngor Gwynedd
 - Toriad mewn grantiau gan y Llywodraeth
- Yn ogystal yn ystod mis Mawrth eleni bu raid i gwmni bws lleol, Bws Padarn, orfod cau am resymau ariannol. Yr oedd Bws Padarn yn cyflawni nifer o gontractau ar ran y Cyngor yn ogystal â darparu gwasanaethau masnachol ar ddim cost o gwbl ee Caernarfon i Lanberis a Bangor i Lanberis.
- Roedd y gost ychwanegol o baratoi gwasanaethau yn sgil sefyllfa Bws Padarn oddeutu £430,000 y flwyddyn. Mae gwaith a ymgwymerwyd gan yr Adran erbyn hyn wedi galluogi'r Cyngor i sicrhau gostyngiad yn y ffigur yma lawr i £120,570.

Y Bwlch Ariannol

- Mae'r bwlch ariannol yn y gyllideb cludiant eleni yn sylweddol. Mae yn cynnwys:

£224k o effaith lleihad BSSG [Bus Services Support Grant]

£194k o gynnydd yn deillio o gostau ail dendro

£121k o gostau ychwanegol yn sgil sefyllfa Bws Padarn (gan gynnwys Addysg)

(£39k) – arbedion mewn amrywiol deithiau eraill

Cyfanswm o £500k o ddiffyg o ran cyllideb cludiant cyhoeddus. Nid oes arian parhaol wedi ei glustnodi i lenwi'r bwlch ond mae adnoddau wedi eu neilltuo i bonito y bwlch yn rhannol hyd nes y bydd penderfyniad ar ddyfodol darpariaeth cludiant wedi ei gymeryd.

- Mae yn glir o'r tablau yn rhan 4 bod y bwlch yn y cyllidebau ar gyfer cludiant yn ehangach yn uwch na hyn ac yn cyrraedd cyfanswm o £604k. Y rhesymau am hyn yw bod Cludiant Addysg gyda bwlch o £76k a Thacsis Ysgolion gyda bwlch o £28k.

Risgiau Pellach

10. Mae yn debygol y bydd gostyngiad blynyddol yn y grant gan y Llywodraeth ar gyfer cefnogi gwasanaethau cludiant, ac ynghyd a hyn, mae yn debygol y bydd y taliadau mae cwmnïau bysus yn eu cael am gludo'r sawl gyda thocynnau teithio yn cael ei ostwng gan y Llywodraeth. Yn ogystal, mae'r cymhorthdal ar gyfer gweinyddu tocynnau teithio rhad hefyd yn debygol o gael ei leihau.
11. Mae risgiau o gwmnïau eraill yn cau eu busnesau a gall hynny gynyddu costau darparu gwasanaethau.
12. Mae yn rhesymol disgwyl i bris tanwydd gynyddu yn ystod y blynyddoedd nesaf, ynghyd a chostau cyflog.
13. O ni bai fod ffynhonnell gyllidol arall yn amlygu ei hun gallai cyfuniad o'r materion uchod arwain at rywfaifaint o'r gwasanaethau masnachol sydd yn cael eu rhedeg yn y Sir yn bresenoli beidio â bod yn hyfyw. Hefyd, gallai arwain at gwmnïau bysus yn dod a'u cytundebau gyda'r Cyngor i ben gan fod y sybsidi yn annigonol i gynnal y gwasanaeth. Gallwn ddisgwyl felly i gostau fod yn cynyddu yn raddol dros y blynyddoedd nesaf ond cyllid i gynnal gwasanaethau yn gostwng.

Rhesymoli'r Gwasanaethau

14. Mae Cludiant Addysg yn gludiant statudol, ac felly, mae yn rhaid i'r Cyngor eu darparu.
15. O ran Cludiant Cyhoeddus, nid yw rhain yn statudol, felly dewis y Cyngor ydi eu darparu neu pheidio. Gyda gorwariant yn y gyllideb Cludiant Cyhoeddus oddeutu £604k y flwyddyn a gwerth £50 miliwn o doriadau i'w canfod, mae dewisiadau anodd i'w gwneud gan y Cyngor.
16. Rhaid edrych ar holl wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor wrth wneud y dewisiadau anodd yma ac nid yw Cludiant yn cael ei eithrio o'r broses o asesu opsiynau.
17. Mae yn rhaid felly edrych ar ffyrdd o resymoli gwasanaethau cludiant cyhoeddus i gwrdd a'r bwlch ariannol. Mae'r matrices cludiant wedi ei drafod eisoes gan y Pwyllgor Paratoi a Craffu pan lle benderfynwyd bod y matrices gyda man addasiadau yn arf priodol i'w ddefnyddio i flaenoriaethu darpariaeth gwasanaeth.
18. Trafodwyd y matrices ymhellach gyda Gweithgor o Gabinet y Cyngor. Barn y Gweithgor oedd na ddylai agweddau costau y pen gael yr un pwysau ac agweddau eraill wrth ystyried blaenoriaethu siwrnaeau ond yn hytrach y dylid canolbwyntio ar y gwasanaeth sydd yn cael ei ddarparu ac ar beth fyddai yn effaith o'i dorri ar drigolion Gwynedd.
19. Barn y Gweithgor yw y dylid bod yn blaenoriaethu darparu cludiant cyhoeddus yn y manau lle mae yna angen (hynny yw, nid oes ganddynt gludiant fel arall) er mwyn medru cael mynediad i'r canlynol:

- Canolfannau Gwasanaethau Cyhoeddus
 - Addysg
 - Iechyd
 - Llyfrgelloedd
 - Canolfannau Gwaith
 - Canolfannau Cymdeithasol
 - Cysylltiadau a Phrif Wythiennau Trafnidiaeth
 - Canolfannau Siopa
20. Fe ail ddyluniwyd y matrices yn sgil hyn ac mae bellach yn canolbwyntio ar yr elfennau canlynol yn unig sef:
- Ardal yn cael ei wasanaethu (ee tref i pentref ayyb)
 - Nifer o deithwyr
 - Oes dewis arall? (ee Bws llai aml, cludiant cymunedol ayyb)
 - Math o wasanaeth (ee teithiau i waith, gyda'r nos, Ddydd Sul ayyb)
 - Cyfleusterau ar y llwybr (ee Meddygfa, Ysgol ayyb)
21. Mae manylder sy'n gorwedd y tu ol i'r elfennau uchod wedi ei gynnwys fel Atodiad 1.
22. Mae'r matrices newydd, yn cynnwys manylion sgôr am pob agwedd wedi ei amgáu fel Atodiad 2
23. Mae pob siwrne sydd yn cael cefnogaeth/sybsidi ariannol gan y Cyngor wedi ei asesu a'i sgorio yng nghyd-destun y matrices. Fel rhan o'r broses yma rhoddwyd sylw manwl i effaith dileu llwybrau neu leihau amllder siwrneai ar gymunedau'r Sir. Roedd hyn yn cynnwys effaith y siwrneai unigol ac effaith gyfunol newid y siwrneiau mewn ardal benodol.

Ystyried Canlyniadau'r Matrics

24. Cyflwynir canlyniadau'r matrices ar sail y wybodaeth gyfredol am bob llwybr a siwrnai unigol. Ond, dylid nodi bod y matrices yn ddogfen fyw ac y bydd unrhyw wybodaeth newydd a dderbynnir yn cael ei fwydo i'r matrices ac fe roi'r sylw i unrhyw ddylanwad y caiff hyn ar y canlyniadau.
25. Law yn llaw gyda hyn, mae'r Uned Cludiant yn ymwybodol bod gwybodaeth am rhai siwrneai yn fwy cadarn nag am lwybrau/siwrneai eraill. Mae hyn rhan amlaf yn ymwneud a siwrneai lle mae amgylchiadau wedi newid yn ddiweddar e.e. ail dendro neu newid o fod yn siwrne/llwybr masnachol i siwrne/llwybr sydd yn derbyn sybsidi. Mae gwybodaeth am y rhai sydd wedi bod yn sefydlog am dyweder dros 12 mis, yn fwy cadarn na siwrneai sydd wedi newid o fewn y 6 mis diwethaf. Mae'r Uned yn gwneud pob ymdrech i lenwi'r ychydig fylchau gwybodaeth sydd yn bodoli a bydd hyn yn cael ei fwydo i mewn i'r matrices cyn y bydd penderfyniad terfynol yn cael ei wneud.
26. Yn ogystal, ar gais y Cabinet, mae gwaith pellach yn cael ei ymgymeryd i ganfod barn teithwyr ar siwrneai sydd o dan fygythiad ac i gael gwybodaeth ynglŷn â pham maent yn defnyddio gwasanaethau cludiant. Ymgwymerwyd â gwaith tebyg tua 2 flynedd yn ôl a'r bwriad yw ategu'r wybodaeth hwnnw ar sail sampl. Eto, bydd y wybodaeth berthnasol sy'n codi o'r gwaith yn cael ei ddefnyddio fel rhan o'r cyd-destun ar gyfer gwneud penderfyniad terfynol ar ddyfodol gwasanaethau cludiant.

27. Cyflwynir yr adroddiad hwn sydd yn gosod y cyd-destun ac yn cyflwyno canlyniadau'r matrices i'r Pwyllgor Craffu er gwybodaeth ac i ganfod barn ynglŷn a'r canlyniadau yn eu cyfanrwydd. Er bod y Pwyllgor wedi craffu a chefnogi cynnwys a defnydd o'r matrices yn y gorffennol, gofynnir i'r Pwyllgor edrych eto ar yr egwyddorion a blaenoriaethau sylfaenol a ddefnyddir.
28. Yn fwy na dim, gofynnir i'r Pwyllgor graffu a mynegi barn am yr effaith posib ar drigolion Gwynedd o weithredu newidiadau ar sail canlyniadau'r matrices.
29. Bydd barn y Pwyllgor yn cael ei gyflwyno fel rhan o'r adroddiad i Gabinet y Cyngor ar gyfer gwneud penderfyniad terfynol.